

Eesti Teaduste Akadeemia energeetikakomisjoni**koosoleku protokoll nr 2/2025 9. juuni 2025**

Algus kell 16.05, lõpp kell 17.55

Koosolekut juhatas: Jaak Aaviksoo

Kohapeal osalesid: Arvi Hamburg, Andres Annuk, Martti Raidal, Jarek Kurnitski, Joonas Pärenson, Marti Jeltsov, Ando Leppiman, Jaanus Uiga ja Gert Siniloo (Katrin Saarsalu-Layachi asendaja)

Zoomis osalesid: Enn Lust ja Marco Kirm

Protokollis: Silja Kala

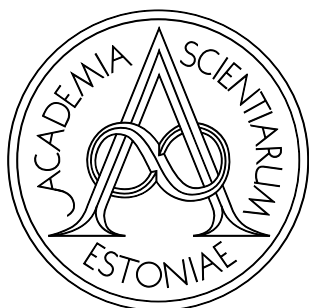
Päevakord:**1. ENMAKi uus versioon****Energeetikaseminari kokkuvõte****Arutelu ENMAKi uue versiooni lähteülesande üle****2. Arutelu järgmise koosoleku ettevalmistamisest.****Koosolek toimub 15.09.25****Peateema: Rahvusliku akadeemilise kompetentsi valdkonnad ja teadusuuringud energeetikas****1. ENMAKi uus versioon****Energeetikaseminari kokkuvõte****Arutelu ENMAKi uue versiooni lähteülesande üle**

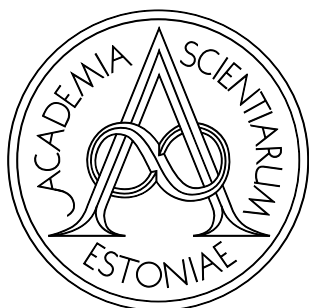
Aaviksoo meenutab 29. mai Energeetikakonverentsi. Konverentsil arutletu ja tänase koosoleku põhjal peaksime andma omapoolse sisendi ENMAKi ettevalmistamisse mingisuguse tekstina, mille võiks edastada Kliimaministeeriumile ja ENMAKi tegijatele.

Uiga annab ülevaate energia arengukava uuest versioonist, mis „saab peegeldama rohkem seda, mida ühiskond meilt ootab“. Teaduste akadeemia sisend on siin väga oluline. Juunis saadetakse välja uus versioon, et inimestel oleks piisavalt aega reageerimiseks. Süvitsi arutelusid saaks teha augusti lõpus, septembris. Siis läheb dokument ministeeriumide vahelisele kooskõlastusringile, toimuvad avalikud arutelud, arutelud riigikogus, valitsuses heakskiitmine on plaanitud detsembri lõpuks.

Hamburg küsib tänase ja 13.11.2024, versiooni erisuste kohta.

Uiga sõnul tulevad põhilised muutused sellest, kuidas me kirjeldame elektri tootmist, tuleviku tootmisportfelli ja kuidas me seda saavutada soovime. Põhidokument saab olema konkreetsem ja lühem, nii nagu kümme aastat ettevaatav strateegia seda ette näeb.

Leppiman küsib teiste Balti riikidega koostöö kohta.

Uiga ütleb, et Läti ja Leeduga on sellised regulaarseid koostööformaate, on väga konkreetse lõppeesmärgiga projekt, näiteks sünkroniseerimine, ja on ka defineerimata lõpptähtajaga projekte, näiteks energiapoliitika üldiselt.

Aaviksoo arutleb, et kui meie teeme oma strateegia ja naabrid teevad midagi meist erinevat, kuidas see meid mõjutab. Midagi võiks ENMAKis olla riskianalüüsi kohta. Energeetikakomisjon on mingi sisendi andnud eelmise teksti kohta.

Jeltsov arvab tagasiside kohta, et kui me juba täna teame, mida tahame muuta, peaksime eelmisel korral saadetu üle vaatama. Jeltsov teeb ettepaneku asendada uute analüüsides valguses 100% taastuvenergia eesmärk uuega, kus rõhk puhtal/CO₂-vabal/fossiilivabal energial ning realistlikumas/optimaalsemas mahus taastuvenergial.

Raidal lisab, et on muutunud on see, et inimesed on hakanud aru saama energia julgeoleku tähtsusest ja vajadusest ise energiat toota.

Jeltsov viitab erinevatele uuringutele ja leiab, et kõik need kokku räägivad enam-vähem sama juttu, nende põhjal on võimalik järeldusi teha. Me ei räägi taastuvenergia kaotamisest, lihtsalt 100% tundub liiga palju.

Aaviksoo arutleb, et akadeemilises mõttes on tehtud terve hulk uuringuid, eeldused ja seega ka järeldused nendes on erinevad. Küsimus jääb, et kas on mingisugune mõistlik järgmine samm, mida siis nüüd nende järelduste ja uuringute põhjal edasi tehakse ja kas peaks kelleltki midagi lisaks tellima.

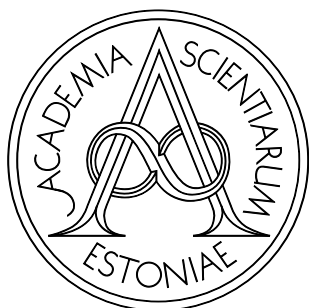
Jeltsov soovib uuringute tegijatelt küsida kolme põhisõnumit, mida nad soovitaksid energeetikakomisjonile edastada, siis saab vaadata, kus on ühisosa ja edasi töötada.

Aaviksoo ütleb, et üldised uuringud on väga erinevad. Iga kord kui kavandatakse konkreetset investeeringut või olulist toetuskeemi, siis tuleks iga kord teha lisaks tasuvusanalüüs.

Lust arvab, et me üritame prognoosida prognoosimatut ilma, et me teaksime milliseks kujuneb meie majanduslik vajadus, millised on erinevate tehnoloogiate hinnad ja kuidas käituvad meie naabrid. ENMAK peaks olema koostatud perspektiiviga, mitte numbritega.

Aaviksoo arvab, et meil oleks vaja paar lehekülge baaspõhimõtteid või väljakutseid, millega peaks tegelema, milleks oleks vaja poliitilist suunist.

Vaimann arvab, et me ei peaks kirjutama väga detailset asja. Strateegiadokument võiks olla selline väärtuste kogum. Arengukava võiks teha selleks, et seda arengut suunata.

Siniloo räägib energiapoliitika muutumisest, energiapoliitilistest valikutest.

Raidal arutleb, kuidas me saame lähtuda ühtedest ja samadest printsiipidest, kui energiamajandus on riigiti nii erinev.

Siniloo selgitab, et kehtiv Euroopa Liidu energiaõigustik on piisavalt paindlik, et riikide eripärasid arvesse võtta.

Aaviksoo soovib arutleda, et missugune on see varustuskindluse standard.

Uiga sõnul tehakse arvutusi üle-Euroopaliselt kokkulepitud standardite järgi.

Aaviksoo võtab arutelud kokku, ühiselt ollakse nõus, et varasema ENMAKi kvaliteet võinuks olla parem. Sellele ENMAKi versioonile tuginevad täiendavad uuringud eri autorite poolt on näidanud kriitilisi kohti, aga eelkõige osundanud meie tegelikule võimele energiapoliitilisi valikuid sisuliselt analüüsida, kui selleks on korralikult sõnastatud lähteülesanne. Komisjoni liikmete üldine seisukoht tundub olevat enne oma seisukoha uut (eelmine seisukoht 11.24 versioonile on KLIMile edastatud) sõnastamist oodata ära ENMAKi peatselt valmiv uus versioon. Ootame kliimaministeeriumi arengukava uue versiooni väljatulemise ära ja võtame positsiooni juba septembrikuus.

2. Arutelu järgmise koosoleku ettevalmistamisest.

Koosolek toimub 15.09.25

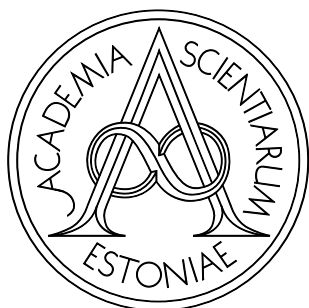
Peateema: Rahvusliku akadeemilise kompetentsi valdkonnad ja teadusuuringud energeetikas

Aaviksoo meenutab, et ajalooliselt on see energeetikakomisjon (varasemalt energeetika nõukogu) fokusseerunud kitsamalt energeetika teaduslik-tehnoloogilisemale poolele. Nüüd on süvenenud arusaam, et see fookus võiks olla laiem, hõlmates erinevaid energiatehnoloogiaid, aga lisaks sellele ka energiamajanduslikke või suisa sotsiaalmajanduslikke aspekte.

Hamburgi sõnul on vaja sotsiaalmajanduslikku üldistust ja analüüsi, seda on olnud vähe. Erinevate strateegiate, nende versioonide ja ideoloogiate makromajanduslikku analüüsi pole senise komisjoni pädevus lubanud teostada.

Aaviksoo arvab, et oleks mõistlik teha ülevaade, millistes valdkondades meil on akadeemilise kompetentsi puudus. Kus teadusuuringuid juba tehakse ja on piisav teadlaskonna ja ekspertiisi järelekasv? Kuhu Eesti riik või Teaduste Akadeemia ja ülikoolid panustavad, kus nad oma võimekust peaksid välja arendama ja kellelt seda küsida võiksime?

Leppiman soovib Tehnikaülikool sellesse arutellu kaasata, Landsberg ja Rosin näiteks.

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

Lust ja Kirm on nõus Tartu ülikoolis sellel teemal maad uurima.

Aaviksoo lubab sõnastada küsimustiku ja teema struktureeringu.

Hamburg tuletab meelde, et ENMAKis 2030 on Teadus- ja arendustegevus energeetikas kirjeldatud ja Energiatehnoloogia programmi tulemuste kokkuvõte olemas. Seal on kompetensid kaardistatud, mis on erinevates ülikoolides tehtud. Nüüd peaks need inimesed, kes on seda vedanud, kokku tulema ja kaardistama tänase seisuga.

Uiga arvab, et võibolla lähteülesanne ongi kirjutada need võimelüngad üles, mis akadeemia ja ülikoolid tunnevad, et on puudu. Siis saab vaadata, kas see läheb kokku strateegilise plaaniga ja kas see saab rahastuse.

Jeltsov sooviks kuulata ettekannet Eleringilt ja elektriturust poole pealt võiks rääkida Marko Allikson (Baltic Energy Partners).

Aaviksoo võtab teema kokku- järgmine kokkusaamine on 15. septembril. Siis ootame ettekannet Tartu ülikoolilt, Tallinna tehnikaülikoolilt, ministeeriumide vaadet ja majandusguru akadeemik Urmas Varblase analüüsi. Kõikidel on aega 10+5 minutit (ettekannet ja küsimustele vastamine). Aaviksoo saadab koosoleku teemapüstituse ja lähteülesande ettekandjatele ja komisjoni liikmeile augusti keskpaigas. Lisaks akadeemilise kompetentsi teemale on päevakorras ka tagasiside ENMAKi uuele versioonile.